

Explaining the Technocratic View of Urban Development Plans on Tourism by a Triangulation (Case Study: Kermanshah Province)

Mohammadsaleh Ahmadi*

PhD in Geography and Urban Planning,
Payame Noor University, Tehran, Iran

Mohammadtaghi Rahnamaii

Associate Professor, Dep. of Geography &
Urban Planning, Tehran University, Tehran,
Iran

Esmacil Ali Akbari

Professor, Geography & Urban Planning,
Payam E Noor University, Tehran, Iran

Abstract

Many of the benefits passed on to us through the advancement of technology are now indispensable to our daily lives and have created a bustling, noisy and artificial urban space. People see their vacation as a chance to make them relax from work and everyday life. The urban development strategy is the city's development document in all its dimensions. While the comprehensive plans are evidence of the city's development in our country, they play a major deterrent role, and their guiding role is very slight. One of the key and important concepts used to explain the attitude and approach of urban tourism management in Iran is the technocracy phenomena which means the rule of technologists or technologists.

Research methodology

According to the purpose of the study, the type of applied research is descriptive-analytical and semi-structured interviews, the researcher-made questionnaire with the reliability of 0.84, and environmental observations with emphasis on the three-way method. Data were collected using

* Corresponding Author: Ahmadi.saleh.8883@gmail.com

How to Cite: Ahmadi, M, Explaining the Technocratic View of Urban Development Plans on Tourism by a Triangulation (Case Study: Kermanshah Province), *Tourism Management Studies*, Vol. 16, No53

triangular method through interview, observation, questionnaire and content analysis. Accordingly ‘interviews and observations in the context of environment and questionnaires have been used to explain the impact of the technocratic view on urban development plans on tourism.

Conclusion

The results of the three dimensions showed that the technocratic and technocratic outlook in urban plans has marginalized tourism and diminished the potential of urban tourism and resulted in the loss of the major identities of tourist attractions. These projects are theoretically and content such as disregarding the multidimensional nature of the city and its unpredictable variables, reducing comprehensive urban planning to physical planning, not paying enough attention to the need for targeting, decision making and decision making, not paying attention. Enough of the need to integrate physical goals with environmental and socio-economic goals has resulted in the destruction of the city's core functions and has only taken into account the technical aspect.

Keywords: Technocratic, Urban Plans, Tourism, Urban Tourism, Triangulation

فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری
دوره ۱۶، شماره ۵۳، بهار ۱۴۰۰، ۳۲-۱
.atu.ac.ir

تبیین نگاه فن سالارانه در طرح‌های توسعه شهری بر گردشگری با روش سه سوسازی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه)

محمد صالح احمدی * دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور تهران، ایران

محمد تقی رهنمایی دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران، ایران

اسماعیل علی اکبری استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

رونق فعالیت‌های گردشگری در هر منطقه، برآمده از برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌هایی است که برای آن منطقه تدوین می‌شود. فرایند برنامه‌ها و طرح‌های توسعه‌ی گردشگری مبین راهبردها، رویکردها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کشورهای گوناگون نسبت به مقوله‌ی گردشگری است. در ایران نگاه فن سالارانه برنامه‌ریزان شهری باعث شده است که این طرح‌ها شهر را به‌عنوان مرکز جمعیت، تجارت، حمل‌ونقل و... دیده‌اند، اما شهر به‌عنوان یک مرکز گردشگر پذیر دیده نشده است. طرح‌های توسعه شهری در ایران کارکرد مناسب و مورد انتظار برنامه‌ریزان، مدیران شهری و مردم نبوده و گردشگری در این طرح‌ها نقش پررنگی ندارند. این تحقیق در پی تحلیل نگاه فن سالارانه این طرح‌ها و اثرات آن بر ضعف گردشگری در شهرها است. با توجه به اهداف پژوهش، نوع تحقیق کاربردی با روش توصیفی-تحلیلی و از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، ابزار پرسشنامه و مشاهدات محیطی با تأکید بر روش سه سوسازی است. جهت تحلیل داده‌ها و اطلاعات گردآوری‌شده از تحلیل‌های کمی و کیفی بهره گرفته شد. نتایج ابعاد سه‌گانه نشان داد که نگاه فن سالارانه و تکنوکرات در طرح‌های شهری، گردشگری را به حاشیه رانده و پتانسیل‌های گردشگری شهری را کم‌رنگ نموده و منجر به از دست رفتن هویت‌های اصلی جاذبه‌های گردشگری شده است. شایسته است که جهت توسعه گردشگری شهری از نگاه فنی و تکنوکراتی محض به آن دوری جست و نظریات سایر متخصصان دیگر را نیز لحاظ نموده و گردشگری شهری را به‌عنوان ابزاری جهت توسعه پایدار شهری در نظر داشت.

کلیدواژه‌ها: فن سالارانه، طرح‌های شهری، گردشگری، گردشگری شهری، سه سوسازی

* نویسنده مسئول: Ahmadi.saleh.8883@gmail.com

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور است.

مقدمه

بسیاری از مزایایی که از طریق پیشرفت تکنولوژی به ما منتقل شده، اکنون برای زندگی روزمره ما ضروری شده و باعث ایجاد فضای شهری شلوغ، پر سروصدا و مصنوعی شده است. لذا بسیاری از افراد برای فاصله گرفتن از زندگی و کار، تعطیلات خود را فرصتی برای فرار به یک محیط متفاوت می‌دانند (آیهان و همکاران^۱، ۱۳۹۹). ابزار و راه‌حل منطقی و عملی بسیاری از کشورها برای فائق آمدن بر مسائل و مشکلات شهرها و نواحی شهری و بهبود شرایط زیستی و کالبدی آن‌ها، انجام مطالعات شهری و تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری است (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۸). توسعه و رونق بخشی فعالیت‌های گردشگری در هر منطقه، برآمده از برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌هایی است که برای آن منطقه تدوین می‌شود (ضیایی، شجاعی، ۱۳۸۹: ۲۷). فرایند برنامه‌ها و طرح‌های توسعه‌ی گردشگری مبین راهبردها، رویکردها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کشورهای گوناگون نسبت به مقوله‌ی گردشگری است (علیزاده‌آذر و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۳۶). بی‌تردید جوامع شهری مهم‌ترین بازیگران در تحول و تکامل تمدن‌های بشری محسوب می‌شوند. چندان که چایلد معتقد است سرنوشت و آینده تمدن‌های انسانی نه در میان ستارگان که در میان جوامع شهری رقم خواهد خورد (چایلد، ۱۹۵۰: ۴).

استراتژی توسعه شهری، سند توسعه شهر در تمام ابعاد محسوب می‌شود. در حالی که طرح‌های جامع و تفصیلی که سند توسعه شهر در کشور ما محسوب می‌شوند، بیشتر نقش بازدارنده داشته و نقش هدایت‌کنندگی آن‌ها بسیار کم‌رنگ است (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۸) این طرح‌ها در ایران کارکرد مناسب و مورد انتظار برنامه‌ریزان، مدیران شهری و مردم نبوده است و غالباً درصد بسیار کمی از پیشنهاد‌های کاربری اراضی آن‌ها تحقق می‌یابد (عزیزی و شهاب، ۱۳۹۲: ۱). در حالی که در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته تغییرات اساسی در مبانی طرح‌های شهری صورت گرفته و جهت‌گیری کلی آن‌ها به سمت مردمی‌شدن بیشتر و انطباق با درخواست‌های جامعه مدنی بوده است (مک فارلن^۲، ۲۰۱۱: ۲۴).

اوقات فراغت و گردشگری از ابتدای زندگی انسانی جزو بودجه زمانی وی بوده است ولی درکی که امروز از اوقات فراغت و گردشگری وجود دارد، برداشت و تعبیر تازه‌ای است (رهنمایی، ۱۳۹۴: ۳۸-۳۷). امروزه گردشگری یک پدیده اجتماعی و اقتصادی پیچیده و از

1. Kaptan Ayhan et al.

2. Mc Farlane

مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر شکل‌دهی جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، است (اورساج^۱، ۱۳۹۵: ۱۳۲) که به یک فاکتور حیاتی در استراتژی توسعه اقتصادی بسیاری از کشورها و مقصدهای توریستی تبدیل شده است (منهسا و همکاران^۲، ۱۳۹۶: ۲). گسترش سریع شهرنشینی و تغییر در بنیادهای شیوه زندگی در دنیای معاصر، ضرورت برنامه‌ریزی و مدیریت گذران اوقات فراغت را بیش‌ازپیش نمایان کرده است. از سوی دیگر، در بسیاری از کشورهای موفق در حوزه گردشگری، شهر پایه و اساس توسعه گردشگری است. امروزه، تجربه نشان داده است هرکجا گردشگری به‌طور اتفاقی و بدون برنامه‌ریزی و استراتژی مشخص توسعه یابد، مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی متعددی به وجود می‌آید و در درازمدت مشکلات آن بیش از فوایدش می‌شود (خاوریان گرمسیر و همکاران، ۱۳۹۲: ۱).

فضاهای شهری در سراسر جهان برای سالیان متمادی در زمره بااهمیت‌ترین مکان‌ها برای اهداف گردشگری بوده‌اند. شهرها متشکل از عناصر، اجزاء، فضاها، عملکردها و قوانین حاکم، بعلاوه روابط جاری و موضوعات مرتبط با آن‌ها، به‌عنوان بزرگ‌ترین مجموعه‌ها و آثار انسانی، جلوه‌های متنوعی از زیبایی را به انسان القاء می‌کنند. فضای گردشگری شهری، فضایی است که منابع گردشگری در آن موجود و الگوی رفتاری گردشگران تابعی از منابع گردشگری است (تقوایی و صفرآبادی، ۱۳۹۰: ۱).

در تاریخ برنامه‌ریزی ما با سه رویکرد یا پارادایم برنامه‌ریزی روبرو بوده‌ایم. هر پارادایم در دوره زمانی معینی غالب بوده و از نظریه‌های پشتیبان مشخصی بهره می‌برده است. هر پارادایم با یک نوع تفکر و منطق مختص به خود به طراحی و مدیریت شهری می‌نگرد. یکی از مفاهیم کلیدی و مهمی که در ارتباط با تبیین نگرش و رویکرد مدیریت گردشگری شهری در ایران استفاده شده است، عبارت است از پدیده فن سالاری با تکنو کراسی، در مورد مفهوم تکنو کراسی باید گفت که تکنو کراسی از واژه تکنیک یا فنی مشتق می‌شود و به معنای حکومت دانایان فن یا فن سالاری است. از این رو، به طرفداران آن تکنوکرات با طرفداران علوم فنی- مهندسی نیز اطلاق می‌شود. تکنو کراسی پدیده جدیدی است که با پیشرفت علوم و فنون و نقش روزافزون دانش و تخصص در کار حکومت به وجود آمده و در بسیاری از کشورهای پیشرفته تکنوکرات‌ها در اوایل قرن

---

1. Ursache

2. Manhasa et al.

بیستم بدون توجه به مؤلفه‌های سیاسی آن‌ها حساس‌ترین و مهم‌ترین امور حکومتی و برنامه‌ریزی را به دست گرفته بودند (آفابخشی، ۱۳۷۹: ۱۴). استفاده از این پارادایم در طراحی و مدیریت شهری علی‌رغم مزایای اقتصادی که به واسطه استفاده حداکثری از عنصر مکان و یکدست نمودن طراحی شهری (با نگاه صرف اقتصادی) دارد، با دست بردن و تغییر در ماهیت اولیه شهر باعث شده است گردشگری و عناصر مرتبط با آن تا اندازه‌ای مغفول بماند. در کشور ما به دلایل متعددی با موج فزاینده گردشگری داخلی روبرو هستیم از جمله: محدودیت‌های سفر به خارج، افزایش قیمت ارز، مشکلات ویزا، انحرافات که در تورگردانی وجود دارد، فراوانی وسایط نقلیه اول انقلاب حدود ۱۲۰۰۰۰۰ خودرو اکنون حدود ۱۷۰۰۰۰۰۰ خودرو (مهر نیوز^۱). بهبود نسبی جاده‌های کشور و ارتقای جهان‌بینی مردم در مفهوم شناخت سرزمین ایران نام برد که مانور مردم در کم کردن هزینه سفر، باعث شده است که یکی از اهداف سفر شهرها باشد لذا این نگاه هرچند مزایایی برای دست‌اندرکاران آن داشته است اما با انتقاداتی نیز روبرو بوده که بیشتر ناشی از نادیده گرفتن مشارکت‌های شهروندی و عدم توجه به جنبه‌های انسانی - فرهنگی در طراحی‌های شهری بوده است. از این منظر این نگاه فن سالارانه و مهندسی به طرح‌های توسعه شهری جایگاه گردشگری در این طرح‌ها را نیز کمرنگ نموده است. گواه این ادعا اثراتی منفی است که بر بافت‌های قدیمی شهر کرمانشاه (محلّه فیض آباد) قطع ارتباط ارگانیک بازار کرمانشاه و تبدیل آن به دو بازار جنوبی و، تغییر چهره شهر پلکانی پاوه، عدم نگاه و برنامه‌ریزی درست گردشگر پسند در شهر جوانرود و ساخت‌وسازهای بی‌رویه و در اطراف معبد آناهیتای کنگاور و ... است. لذا در این مطالعه به دنبال بررسی و تبیین نگاه فن سالارانه در طرح‌های توسعه شهری بر گردشگری به دنبال پاسخ به سؤال، نگاه فن سالارانه چه تأثیراتی بر مطالعات شهری و طرح‌های شهری استان کرمانشاه به‌ویژه در حوزه گردشگری داشته است هستیم.

1. <https://www.mashreghnews.ir>

پیشینه تحقیق

گردشگری شهری

گردشگری طی چند دهه گذشته یک صنعت مهم تبدیل شده است و تأثیر اقتصادی آن، از جمله مستقیم، غیرمستقیم و اثرات القاشده، بسیار زیاد است (وان تونگا و تسو، ۱۳۹۷: ۳۰۹۷). شهرها دارای جاذبه‌های گردشگری فراوان می‌باشند و همواره گردشگران زیادی را به سوی خود جذب می‌نمایند. لذا توسعه گردشگری شهری پایدار و مدیریت خردمندانه آن نیازمند برنامه‌ریزی است (سیف‌الدینی و همکاران، ۱۳۸۹).

در واقع، چون شهرها جاذبه‌ای متنوع و بزرگی از قبیل موزه‌ها، بناهای یادبود، تئاترها، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهربازی‌ها، مراکز خرید و مناطقی که معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم با افراد مشهور را دارند (خاک‌سپاری و همکاران ۱۳۹۲: ۱۳۲)؛ و از سوی دیگر به دلیل پایین بودن هزینه و زمان جابه‌جایی برای دستیابی به مقاصد گردشگری، در نتیجه گردشگران بسیاری را جذب می‌کنند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۴). به‌طور کلی و عمده، توریسم شهری دو انگیزه و هدف اصلی را دنبال می‌کند که عبارت است از اهداف تجاری و اهداف فرهنگی (قربانی و همکاران ۱۳۹۲: ۳۳). نخستین شرط موفقیت هر شهر در توسعه گردشگری، وجود زیرساخت‌های مناسب شهری و مدیریت عاقلانه و مدبرانه در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و مانند این‌ها است. دومین شرط برای تضمین موفقیت سیاست توسعه گردشگری شهری، تنسيق و آمایش جاذبه‌های شهر و ایجاد تسهیلات و امکاناتی است که دسترسی به جاذبه‌ها را بیش‌ازپیش آسان کند (دیناری ۱۳۸۴: ۱۵).

پارادایم‌های برنامه‌ریزی شهری با تأکید بر رویکرد فن‌سالارانه

پارادایم‌های موجود در زمینه برنامه‌ریزی شهری در سه دسته تقسیم‌بندی شده‌اند. دیدگاه‌های غالب در دوره اول (قبل از نیمه دهه ۱۹۶۰) در دوره بعد هم استمرار می‌یابند. در این دوره و تاکنون هم این دیدگاه‌ها وجود دارند و عملاً هم به کار می‌روند و نظریه‌پردازانی پیدا شده‌اند که کوشیده‌اند دیدگاه‌های دوره اولی را اصلاح و تکمیل کنند

و حتی سخن از نوعی بازگشت به دوره اول به میان آورده‌اند (ملکی و سجادیان، ۱۳۹۶: ۶-۸).

الف- پارادایم اول (برنامه‌ریزی بخشی یا کالبدی) ۱۹۶۰-۱۹۲۰

در این پارادایم برنامه ماهیتی تکنوکراتیک دارد و محصول کار کارشناسی است. برنامه‌ریز دانای کل محسوب می‌شود و با تحلیل داده‌ها و استفاده از روش‌های کمی و تأمل و تدبیر گزینه‌های سیاستی ممکن را تعریف می‌کند و با تحلیل سیاست‌ها^۱ به اصلاح اجتماعی^۲ می‌پردازد. آماج برنامه‌ریزی در این پارادایم اقتصاد ملی، کالبد شهرها و روستاها و یا سازمان است. متغیرهای غیراقتصادی (اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، گردشگری) هنوز موضوع برنامه‌ریزی نیستند یا توجه اندکی برمی‌انگیزند، قلمرو برنامه‌ها اقتصاد ملی (در برنامه‌ریزی سطح ملی) و کالبد شهرها و روستاها (در برنامه‌ریزی سطح محلی) است. در برنامه‌ریزی محلی توجه به عناصر غیر کالبدی اندک است و در برنامه‌ریزی ملی توجه به جا و کالبد فعالیت‌ها محلی از اعراب ندارد. مسئول برنامه‌ریزی معمولاً سازمان برنامه‌ریزی است که در پایتخت مستقر است و ممکن است شعباتی در سطوح پایین‌تر داشته باشد. برنامه‌ریزی دامنه وسیعی دارد اما مکمل و هماهنگ با فعالیت‌های بخش خصوصی است. در برنامه‌ریزی اقتصادی اهداف کمی برای بخش‌ها تعیین می‌شوند. در نوع ارشادی نیز سیاست‌های تشویقی و تنبیهی در سطح ملی تکلیف فعالیت‌های اقتصادی اصلی را روشن می‌کنند. در برنامه‌ریزی شهری ناحیه‌بندی با کارکردهای منفرد و طرح‌های جامع و تفضیلی حداقل روی کاغذ جای همه فعالیت‌ها را در شهر به نحو انعطاف‌ناپذیری تعیین می‌کند.

فاصله زمانی ۱۹۲۹ تا ۱۹۴۵ را می‌توان دوره مقدماتی این نوع برنامه‌ریزی دانست. آمادگی برای جنگ جهانی دوم و درگیر شدن در جنگ و ضرورت‌های بازسازی پس از جنگ همه عواملی بودند که به شکل‌گیری نوعی اقتصاد مختلط در بسیاری از کشورهای اروپایی کمک کردند. سال‌های پس از جنگ جهانی دوم آغاز دوره طلایی برنامه‌ریزی در سرتاسر جهان است. کشورهای بلوک شرق، دولت‌های صنعتی سرمایه‌داری، کشورهای درحال توسعه رهاشده از استعمار و یا مستعمره نشده همگی برای بازسازی و توسعه اقتصادهای خود و همین‌طور بازسازی و رونق بخشی به شهرهای خود به برنامه‌ریزی روی

---

1. Policy Analysis
2. Social Reform

آوردند. فاصله سال‌های ۱۹۴۰ تا نیمه دهه ۱۹۶۰ را می‌توان دوران طلایی برنامه‌ریزی به شمار آورد. در تمام این دوره پارادایم اول بر برنامه‌ریزی حاکم بوده است. در این نوع برنامه‌ریزی استانداردها بدون مشورت با گروه‌های شهری یا ناحیه‌ای به کار گرفته می‌شود، یعنی برای مردم برنامه‌ریزی می‌شود اما مردم در کنار برنامه‌ریزی قرار می‌گیرند. در پارادایم برنامه‌ریزی شهری سنتی معمولاً تکنوکرات‌ها شهرها را به مثابه پدیده‌های منفرد و مستقل بررسی می‌کنند و تعامل آن با محیط پیرامونی و نیز دیدگاه‌ها و نظرات شهروندان به حاشیه برنامه‌ریزی‌ها رانده می‌شوند. بسیاری از کارشناسان و محققان شهری (شکویی، ۱۳۸۴؛ لیناور و آلتزورث، ۱۹۷۹؛ روز، ۱۹۸۶؛ دیویدف، ۱۹۹۹، هال و فایفر، ۲۰۰۴) معتقدند که برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر نگرش سنتی و جامع‌نگری عموماً سیاست‌های شهری را دنبال می‌کند که در نهایت به نفع گروه‌های پردرآمد و طبقات بالای جوامع شهری می‌شود. بنا به دلایل و علل مذکور بوده است که از دهه ۱۹۶۰ اهمیت رویکرد برنامه‌ریزی منشی رنگ باخت و به این دلیل که از منافع طبقات متوسط و اول دفاع می‌کند، در کشورهای غربی اعتبار خود را از دست داد و رویکردهای دیگری چون برنامه‌ریزی مشارکتی جای آن را گرفتند. (بحرینی، ۱۳۸۷: ۴).

ب- پارادایم دوم (برنامه‌ریزی جامع) ۱۹۸۰-۱۹۶۰

این پارادایم از بسیاری جهات با پارادایم اول مشابهت دارد. به همین جهت گاه آن را روایتی از پارادایم اول نیز به شمار می‌آورند؛ اما تفاوت میان این پارادایم و پارادایم اول در حدی هست که بتوان از آن به عنوان رویکردی متفاوت نام برد. تفاوت‌ها نه در شیوه نگاه به برنامه‌ریزی بلکه بیشتر در دامنه آن است. در آغاز توسعه امری اقتصادی انگاشته می‌شد. (سیاف زاده و همکاران، ۱۳۸۷: ۹) طبیعتاً برنامه‌ریزی در سطح ملی نیز اقتصاد را نشانه می‌گرفت؛ اما رشدی که بعد از جنگ دوم در کشورهای صنعتی و با کمی تأخیر در کشورهای در حال توسعه پیدا شد، افزایش نابرابری‌ها را به دنبال داشت و تضاد میان فقیر و غنی نمایان‌تر شد؛ در نتیجه این بحث پیش آمد که اگر رشد اقتصادی سایه خود را بر سر عموم نگستراند و از این خوان نعمت سهمی هم به دهک‌های فقیر جامعه نرسد و این فاصله روزبه‌روز افزایش یابد. به جامعه‌ای توسعه یافته نمی‌رسیم؛ زیرا توسعه فقط رشد نیست بلکه تحقق یک زندگی انسانی برای همه نیز هست. این نگرانی ابعاد فضایی هم داشت (پاکزاد، ۱۳۹۰: ۳۶). نابرابری فقط میان اقشار و گروه‌های اجتماعی زیاد نشده بود، بلکه نابرابری

فضایی نیز پدید آمده بود. مناطقی که پیش از این فقیر و عاطل بودند همچنان فقیر و توسعه نیافته مانده بودند و نقاط توسعه یافته که صرفه‌های تجمع داشتند سرمایه‌ها را هر چه بیشتر به خود جلب کرده بودند، شهرهای بزرگ به هزینه روستاها و شهرهای کوچک، مناطق مرکزی به زیان مناطق حاشیه‌ای و مرزی و مناطق با اکثریت ساکنان متعلق به قومیت، دین و زبان مسلط به هزینه مناطق دورافتاده با ساکنان متعلق به اقلیت‌های قومی و دینی رشد کرده و به نابرابری‌های منطقه‌ای دامن زده بودند (داداش پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲).

تأکید بر عدالت و برابری توجه به توسعه و برنامه‌ریزی اجتماعی را به دنبال داشت و کوشش در جهت تولید حساب‌های اجتماعی و شاخص‌های اجتماعی مطرح شد. پس دامنه برنامه‌ریزی به حوزه‌های اجتماعی کشیده شد، در دهه ۱۹۶۰ بحث عدالت و برنامه‌ریزی اجتماعی و همین‌طور موضوع‌هایی مثل حداقل نیازها و مسکن و آموزش و بهداشت و تغذیه و رفاه اجتماعی به اهداف برنامه‌ریزی تبدیل شدند. مسئله نابرابری‌های منطقه‌ای، تضاد شهر و روستا، مهاجرت‌های وسیع از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و پایتخت‌ها نیز به تأکید بر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری منطقه‌ای انجامید (مثنوی، ۱۳۸۸: ۱۴). هم‌زمانی گسترش دامنه آماج برنامه‌ریزی و افزایش توانایی متخصصان برای کنترل متغیرهای گوناگون درون زیر سیستم‌های متعدد و مرتبط با نظام اجتماعی از طریق مدل‌سازی و پیش‌بینی تغییرات از طریق دست‌کاری در متغیرهای درون سیستم‌ها و شبیه‌سازی فرصت‌های فراوانی را در اختیار برنامه‌ریزان گذارد. حالا برنامه می‌توانست جامع باشد و ابعاد مختلف زندگی اجتماعی را در برگیرد (پابلی یزدی، ۱۳۹۳: ۲۴).

ج- پارادایم سوم (برنامه‌ریزی دموکراتیک) ۱۹۸۰ تاکنون

طرفداران این دیدگاه‌های نو چنین استدلال می‌کردند که توسعه مردمی و دموکراتیک امری نیست که با اصلاح نظام بازار و سیاست‌های از بالای دولت‌ها تحقق یابد، بلکه لازم است خود مردم (به‌ویژه مردم فقیر در نواحی حاشیه‌ای) برای تحقق آن برانگیخته شوند. مطالعات نشان می‌داد که هسته اصلی پیشرفت (اصطلاحی که در این دوره بجای توسعه به کار برده می‌شد) نوآوری است و این امری است که نمی‌توان آن را از بالا به مردم تلقین کرد. بلکه خود مردم می‌بایست برانگیخته شوند و با طی یک فرایند یادگیری اجتماعی به ایجاد و جذب و پذیرش نوآوری‌ها تن دهند و توسعه را تحقق بخشند. (جمالی و ملکی، ۱۳۸۹: ۴۵) این دیدگاه‌ها که در ابتدا در توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه (به‌ویژه شبه‌قاره هند) پیدا شد به معنای

دیگری برای برنامه‌ریزی منتهی شد. حال برنامه‌ریزی همچون ترکیبی از دو فرایند بسیج و یادگیری اجتماعی تلقی می‌شد نه فرایند اصلاح اجتماعی یا تحلیل سیاست‌ها که در دو پارادایم اول مطرح بود (هیرتس^۱، ۱۳۸۸؛ ۲۴۸-۶۰).

در جدول ۱. مقایسه نحوه اجرای طرح‌های توسعه شهری در جهان و ایران در ابعاد و معیارهای موردبررسی به صورت اعتبار وزنی و مجموع کل نتایج آمده است.

جدول ۱. مقایسه نحوه اجرای طرح‌های توسعه شهری در جهان و ایران

۱۱	وضعیت نمونه‌ها معیارهای صحیح در بررسی و تصویب طرح‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	جمع‌بندی کلی میانگین	ایران
		انگلستان	ژاپن	فرانسه	آلمان	کانادا	دانمارک	برزیل	هند	آمریکا	استرالیا		
۱	مشارکت گسترده مردم در اجرای طرح	۴	۴	۳	۴	۴	۴	۲	۴	۳	۴	۳/۶	۱
۱	رضایت‌بخش بودن آثار اجرا بر مردم	۳	۴	۴	۲	۳	۴	۲	۴	۲	۳	۳/۱	۱
۱	توام بودن ارتقا کیفیت محیط کالبدی با کمیت توسعه	۳	۴	۴	۳	۳	۳	۱	۴	۴	۴	۳/۳	۱
۱	کم بودن میزان عدول اساس از مفاد طرح	۳	۴	۴	۳	۳	۳	۲	۴	۲	۲	۳/۰	۱
۰	نقش طرح در جلب اعتماد عمومی و تشویق به سازمان‌دهی و همکاری	۴	۴	۳	۳	۴	۴	۲	۴	۲	۳	۳/۳	۰
۲	مشارکت گسترده دولت مرکزی در اجرای طرح	۳	۴	۳	۲	۳	۴	۴	۴	۳	۳	۳/۱	۲
۴	مشارکت شهرداری‌ها و نهادهای محلی در اجرای طرح‌ها	۴	۱	۴	۲	۲	۳	۲	۴	۳	۳	۳/۰	۴
۱	نقش مثبت طرح در هدایت توسعه و بازسازی شهری	۳	۴	۲	۳	۳	۳	۲	۴	۳	۳	۳/۰	۱
۲	ارتقاء استانداردهای توسعه	۳	۴	۳	۳	۳	۴	۲	۴	۳	۳	۳/۲	۲
۱	مرحله‌بندی اجرای طرح‌ها	۴	۴	۳	۱	۱	۲	۱	۳	۱	۱	۲/۱	۱
۱۴	جمع امتیاز عوامل	۳۴	۴۰	۳۰	۲۸	۲۹	۳۳	۱۹	۳۹	۲۵	۲۹	۳۰/۶	۱۴

امتیاز عوامل: ۵= بسیار زیاد، ۴= زیاد، ۳= نسبتاً زیاد، ۲= کم، ۱= بسیار کم منبع: (توکلی و شعبانی راد، ۱۳۹۵)

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اهداف پژوهش، نوع تحقیق کاربردی با روش توصیفی-تحلیلی و از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، ابزار پرسشنامه محقق ساخته با پایایی ۰/۸۴ و مشاهدات محیطی با تأکید بر روش سه سوسازی است. تغییرات سریع اجتماعی و در نتیجه آن تنوع زیست جهان به شکل روزافزونی محققان را با زمینه‌های اجتماعی و دیدگاه‌های جدیدی مواجه ساخته است؛ این مسائل به قدری برای آنان نوظهور و متنوع‌اند که روش‌های سنتی (روش‌های قیاسی) برای شناخت آنان پاسخگو نیست. بدین جهت مطالعات به شکل فزاینده‌ای وادار به استفاده از روش‌ها و استراتژی‌های جدید (روش‌های استقرائی) شده‌اند. یکی از این استراتژی‌ها روش سه سوسازی است.

سه سوسازی، یک راهبرد مناسب در جهت بهبود انجام تحقیق است. در این رویکرد، ترکیبی از روش‌های مختلف کمی و کیفی در فرایند انجام مطالعه استفاده می‌شوند. به عبارت دیگر، روش‌های گوناگونی در جهت جمع‌آوری داده‌ها، ارزشیابی و تحلیل بر روی داده‌ها و بازنمایی نتایج استفاده می‌شوند تا تحلیل و تفسیرهای منطقی و معتبرتری از پدیده یا مسئله مورد بررسی به دست آید. همچنین این رویکرد از تبیین‌های ناقص، سطحی و ساده‌انگارانه جلوگیری می‌کند. (مدنی بروجنی و نصر، ۱۳۸۸). سه سوسازی به حذف مواردی که در نتیجه تکیه کردن مطلق بر یک روش از جمع‌آوری داده‌ها یا یک منبع از اطلاعات یا تنها یک تحلیل‌گر یا یک تئوری به وجود می‌آیند کمک می‌کند.

جهت تحلیل داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده از تحلیل‌های کمی، کیفی و برداشت محیطی، بهره گرفته شد. جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش با شیوه‌ای مثلثی و با بهره‌گیری از مصاحبه، مشاهده، پرسشنامه و تحلیل محتوی صورت گرفته است. چنانچه به‌زعم آری، یا کوبز و رضویه (۱۹۹۶؛ ص ۴۸۰) در روش مثلثی کردن و با هدف بررسی‌های کیفی، باید تنوعی از روش‌ها را برای افزایش اعتبار داده‌ها و ایجاد بینشی عمیق مورد استفاده قرار داد. بر این اساس، برای تبیین اثر نگاه فن سالارانه در طرح‌های توسعه شهری بر گردشگری، از مصاحبه و مشاهده در بستر محیط و پرسشنامه بهره گرفته شده است. برای انجام مصاحبه از مصاحبه نیمه ساختارمند و روش گلوله برفی با انجام ۳۵ مصاحبه از متخصصین حرفه‌ای

مطالعات شهری و اساتید دانشگاه و مشاهده شهرهای منتخب به اشباع نظری رسیدیم که با استناد به تعدادی از متن مصاحبه‌ها پیاده شده، نتیجه‌گیری شد. روش تحلیل داده‌ها: جهت تحلیل داده‌های مطالعه از روش‌هایی که در مطالعات کمی و کیفی وجود دارد بهره گرفتیم. به این معنا که در قسمت کمی از روش‌های آمار استنباطی نظری آزمون رگرسیون استفاده شد. در قسمت کیفی نیز از تکنیک تحلیل محتوا بهره گرفتیم و در قسمت مشاهدات نیز از ابزار چک لیست و برداشت‌های محیطی و ثبت و ضبط مشاهدات و تحلیل آن‌ها استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل مضمون از کاربردی‌ترین روش‌های پژوهشی در علوم انسانی، اجتماعی و رفتاری است. این روش برای توصیف عینی، منظم و کمی محتوای ارتباطات، برای تفسیر و پی بردن به نگرش درونی به کار برده می‌شود و درصدد است با شناخت چرایی، اهداف و سبک‌های ارائه پیام، نظر یا عقیده‌های خاص را که محور اصلی هر نوشته یا اثری است، با استفاده از مدل‌های عملکردی - ارتباطی، توصیف و تبیین کند. برای آگاهی از نظرات کارشناسان و مدیران مربوطه از شیوه نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. جهت توصیف و بیان یافته‌ها از مصاحبه‌های انجام‌شده از روش تحلیل موضوعی استفاده شد و مؤلفه‌های اصلی از دل مصاحبه‌ها در رابطه با سؤال بیرون کشیده شد. سؤالات به‌صورت نیمه ساختاریافته و بر اساس مبانی نظری و مطالعات پیشین تنظیم شدند.

تحلیل:

شهرها به طور بالقوه، دارای بسیاری از جاذبه‌ها مانند بناهای تاریخی، میراث فرهنگی، رویدادها و ... می‌باشند. حتی محروم‌ترین شهرها نیز به دلیل برخورداری از میراث تاریخی و فرهنگی می‌توانند در رقابت میان مقصدهای گردشگری شهری شرکت کنند. هنگامی که شهرها به‌عنوان مقصدهای گردشگری توسعه می‌یابند، پیچیدگی محیط‌های شهری، آن‌ها را از سایر مقصدها (روستاها، تفرجگاه‌ها، سواحل و ...) متمایز می‌سازد. بولدینگ، نظریه پرداز آمریکایی شهرها را به‌عنوان پیچیده‌ترین سطح سیستم‌ها بعد از سیستم‌های ذهنی می‌داند. شهر به‌عنوان واقعی جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی و جامعه‌شناختی در هر دوره‌ای از رشد و تحول خود از هر کدام از این عوامل تأثیر پذیرفته و بر هر کدام از آن‌ها تأثیر

گذاشته است. پیچیدگی هر یک از این عوامل خود موجب پیچیدگی شهر به‌عنوان تبلور فضایی آن‌ها بوده است.

ساختار فیزیکی و اجتماعی محیط‌های شهری، شرایط مناسبی را برای گردشگران فراهم می‌کند و فرصت‌های گردشگری متعدد و متنوعی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد. به همین دلیل است که اغلب مدیریت شهری در کشورهای پیشرفته به گردشگری شهری به‌عنوان یک ضرورت نگاه می‌کند و تمامی ظرفیت‌ها و امکانات خود را برای فعال کردن این بخش درآمدها و سودآور به کار می‌گیرد.

آنچه از یافته‌های این مصاحبه‌ها به عمل آمد این بود که بازآفرینی شهری به‌صورت تخصصی و نگاه فنی داشتن به طرح‌های شهری، مانع از نمایان شدن بخش گردشگری در شهرها می‌شود. نگاه فن سالارانه به طراحی شهری نوعی نوسازی مدرنیستی است که اساساً از بالا به پایین، اقتداری و غیر مشارکتی است و در آن، برنامه‌ریز به‌عنوان فردی حرفه‌ای و همه‌چیزدان تخریب واحدهای مسکونی را در مقیاس وسیع توصیه و تجویز و به‌جای آن فضاهای همانند و یکسان را برنامه‌ریزی و طراحی می‌کند. (تبریزی و شکویی، ۱۳۸۹). اینک شهر را در راستای تجاری‌سازی و بیلوردهای تبلیغاتی گذاشتن و شبیه یک مجتمع تجاری درآوردن، قرار دهیم قریب به یقین از زیبایی‌سازی شهری دوری کرده‌ایم و سلب آسایش شهری را موجب می‌شویم. نادیده گرفتن فضای گردشگری در شهرها که نقش فعال و مؤثری در ارتقاء ساختار اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی در راستای توسعه بازی می‌کند، خود می‌تواند زنگ خطر برای برنامه‌ریزان شهری باشد.

نگاه فنی و تخصصی داشتن در طرح‌های شهری علی‌رغم مزایا و منفعت‌هایی که دارد با نادیده گرفتن مشارکت مردمی که مستقیماً از نوسازی طرح‌های شهری تأثیر می‌پذیرند و بدون در نظر گرفتن احساسات و عواطف ساکنان محله‌های مسکونی، بیشتر حالت یک ابزار ساختاری در راستای ایجاد یک سیستم شهری خطی و تجویزی برای یکسان‌سازی و همانندی آن‌ها در پی خواهد داشت. تعریف کردن استانداردهای مشخص و تخطی از آن‌ها، سبب نادیده گرفتن فضاهای گردشگری در طرح‌های شهری خواهد شد. ایجاد محیط شهری مطلوب و مانوس از سوی برنامه‌ریزان متخصص شهری هرچند از جهاتی به بهبود کنترل و پاسداشت شهری کمک نموده، اما سد راه فضای گردشگری شهری شده است. نگاه فن سالارانه در طرح‌های شهری ناشی از تغییرات عمده اخیر از جمله فرایند

جهانی شدن، فرایند عام سرمایه‌داری جهانی، جغرافیای کالبدی و مکتب فضایی، ارتباطات و وسایل ارتباطی، نوگرایی و سبک معماری و به تبع آن معماران مدرنیست، گسترش تکنولوژی و اصالت عقلانیت فنی، تولید انبوه و کالایی کردن فضای شهری است. با نگاه به این عوامل پیشران می‌توان به مغفول ماندن فضاهای گردشگری در طرح‌های شهری پی برد. جایی که بیشتر محصول و خلق یک تکنوکرات رنگ و بوی اقتصادی به خود می‌گیرد و با نادیده گرفتن عوامل انسانی و اجتماعی شهر را به یک واحد تعریف شده تجاری-سیستمی سوق می‌دهد.

گسترش گردشگری بنا به اهمیت پیچیده و چندبعدی خود با اثرات گوناگون مثبت و منفی و نتایج متعارض همراه است، بنابراین به مطالعه و ارزیابی همه‌جانبه نیاز دارد. در حال توسعه حاضر وظایف برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه‌ی گردشگری در کشور در سطح‌های گوناگون محلی، ملی و فراملی بر عهده نهادهای مختلفی است که هر یک دارای ساختار بخشی‌اند و از این نظر اقدامات آن فاقد هماهنگی و همکاری لازم است. با توجه به نبود یک رویکرد جامع و مدیریت یکپارچه در سیاست‌های کلان توسعه گردشگری در کشور می‌توان گفت که هنوز جایگاه گردشگری شهری در نظام برنامه‌ریزی و طرح‌های توسعه شهری به درستی تعریف و تبیین نشده است. این نقص را می‌توان در اجرای این طرح‌ها با یک مقایسه با اجرای آن‌ها در کشورهای مختلف مشاهده نمود. بررسی‌های مختلف در مورد طرح‌های توسعه شهری به خصوص طرح‌های جامع نشان می‌دهد که گرچه در تمامی شهرها، اجزایی از طرح‌ها به خصوص شبکه معابر پیشنهادی به اجرا درآمده‌اند ولی به لحاظ عدم اتخاذ سیاست‌های اجرایی مشخص و نبود دستگاه هماهنگ‌کننده و سازمان‌یافته، تحقق برنامه‌ریزی‌های دقیق و طرح‌ریزی از پیش اندیشیده با موفقیت لازم همراه نبوده است (مزینی، ۱۳۷۸: ۴۷). در اصل در این طرح‌ها، پیشنهادهای مشخص عملی برای اجرایی نمودن طرح‌ها یا به اجرا گذاشتن طرح‌ها، به ندرت مطرح بوده است. عدم توجه به اجرا در برنامه‌ریزی‌ها عاملی است تا طرح‌ها را ایده‌آلی، مجرد و در نهایت غیرواقعی نماید (تریترا، ۱۳۹۰: ۲۹۷-۳۱۰). یکی از نواقص و کمبودهای اساسی طرح‌های توسعه شهری، جدایی میان روند تهیه طرح‌ها و روند اجرایی آن‌ها است به نحوی که به طور معمول مسئولیت تهیه طرح‌ها و مسئولیت اجرای آن به عهده دو نهاد متفاوت و جدا از هم واگذار می‌شود (کلانتری، ۱۳۸۵: ۹-۳).

مصاحبه‌شونده شماره ۱۹

"شناخت درستی از گردشگری به‌عنوان یک علم، به‌عنوان یک ظرفیت، به‌عنوان یک بخش، در طرح‌های توسعه در ایران معرفی نشده است. دلیل این ادعا این است که هنوز در شرح خدماتی که برای طرح‌های توسعه در ایران تهیه می‌شود چه طرح‌های توسعه عمران شهری، یا طرح‌های توسعه عمران ناحیه‌ای که به‌عنوان طرح منطقه‌ای تهیه می‌شود و سطوح بالاتر نه در طرح‌های آمایشی و نه در طرح‌های کالبدی ملی و منطقه‌ای هنوز جایگاه درستی برای گردشگری تعریف نشده است نه تنها تعریف نشده بلکه یک رویکرد سیستمی^۱ درستی هم برای آن نداریم، یعنی از نظر متدولوژی علمی هنوز این چارچوب در ایران نه در مجامع دانشگاهی و نه در مجامع دولتی و نه در جوامع حرفه‌ای، تدوین نشده است و این سه قطب مطالعات توسعه جامعه ایران هیچ‌کدام نگاه واحد به این مسئله ندارند و هنوز کاملاً در مبانی سیر می‌کنند. به همین دلیل اشتباه رایج اتفاق می‌افتد که وقتی از گردشگری صحبت می‌کند می‌گویند صنعت گردشگری و صنعت توریسم و این رو یک جایگاه برایش قائل می‌شوند."

مصاحبه‌شونده شماره ۱

"واقعیت این است طرح‌های توسعه شهری را با طرح‌های کلانی مثل طرح آمایش سرزمین، طرح‌های کالبدی ملی، طرح کالبدی ناحیه‌ای، طرح جامع شهرستان، طرح جامع ناحیه‌ای، علی‌رغم اینکه سرفصل مشخصی در ارتباط با مسئله گردشگری اهمیت گردشگری، راهکارهای گردشگری و سیاست‌های گردشگری وجود دارد، ولی وقتی به کنه قضیه می‌نگریم متوجه می‌شویم مثل بسیاری از مسائل اصلی زیست‌محیطی، مسائل جغرافیایی، مسائل انسانی کنار گذاشته شده و آنچه بیشتر به چشم می‌آید بحث زیرساخت‌ها، بحث کالبد، بحث تجهیزات شهری مبحث اقتصاد است. حتی علی‌رغم اینکه گردشگری می‌تواند یکی از زیرمجموعه‌ها باشد برای توسعه اقتصادی اجتماعی جامعه و افزایش تولید ناخالص جامعه هدف، باز جایگاه درخوری ندارد. اگر ما بگوییم طرح‌های توسعه منطقه‌ای یک بعد قضیه هست و اگر بگوییم طرح‌های توسعه شهری یک بعد قضیه است طرح‌های توسعه شهری، طرح‌های جامع شهری و طرح‌های تفصیلی و هادی شهری و ساماندهی و راهبردی ساختاری و رو در نظر بگیریم فاجعه دوچندان می‌شود. حتی در طرح‌های کلان منطقه‌ای اگر یک سرفصل

و نگاه کلان به بعد گردشگری وجود دارد در طرح‌های توسعه شهری این غفلت دوچندان می‌شود. چرا؟ چون بعد فیزیکی و کالبدی طرح‌های منطقه‌ای در طرح‌های جزء شهری دوچندان اهمیت پیدا می‌کند و این به آن ساختار معیوب چیده شده که نهادها و مدیریت‌های شهری ما شهر را یک بعد کالبدی و فیزیکی بیشتر می‌بینند برمی‌گردد و آنچه در روح و در زیر سرمایه‌ی اجتماعی شهر گردشگری می‌تواند بخشی از آن باشد مورد غفلت قرار گرفته است."

پاسخ سؤال با روش کمی:

متغیر مستقل: نگاه فن سالارانه متغیر وابسته: مغفول ماندن بخش گردشگری در شهرها
برای آزمون این فرض از روش تحلیل رگرسیون خطی بهره می‌گیریم. نتایج به صورت جداولی در زیر می‌آید.

جدول ۲.

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.0384 ^a	.228	.225	.63408
a. Predictors: (Constant), مغفول ماندن بخش گردشگری در شهرها				

جدول بالا به ترتیب ضریب همبستگی چندگانه، ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل شده و خطای معیار تخمین را بیان می‌کند.

جدول ۳.

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	34.366	1	34.366	85.475	.000 ^b
	Residual	116.598	35	.402		
	Total	150.964	36			
a. Dependent Variable: مغفول ماندن بخش گردشگری در شهرها						

جدول فوق تحلیل واریانس رگرسیون، به منظور بررسی وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و وابسته است. چون سطح معناداری کمتر از ۵ درصد است پس می توان گفت متغیر مستقل دارای رابطه خطی با متغیر وابسته است.

جدول ۴.

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.036	.129		15.744	.000
	مغفول ماندن					
	بخش گردشگری در شهرها	.331	.036	.384	9.245	.000

a. Dependent Variable: sakhtare sazmani^b

در جدول فوق نیز در ستون B به ترتیب ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت ارائه شده است. بقیه ستون‌های این ستاده نیز شامل خطای معیار ضرایب ستون B، بتا (مقدار استاندارد شده ضرایب که نشان‌دهنده میزان تغییر در متغیر وابسته به ازای تغییری به اندازه‌ی یک انحراف معیار در متغیر مستقل است) که هر چه قدر مطلق آن بزرگ‌تر باشد رابطه قوی‌تر متغیر وابسته و مستقل را نشان می‌دهد. ستون ضرایب استاندارد شده نشان می‌دهد داشتن نگاه فن سالارانه در مطالعات شهری و طرح‌های شهری بر مغفول ماندن بخش گردشگری در شهرها اثر معناداری دارد زیرا به ازای یک واحد تغییر در این متغیر ۰/۳۸۴ تغییر در متغیر وابسته (مغفول ماندن بخش گردشگری در شهرها) ایجاد می‌شود. با توجه به سطح معناداری این آزمون فرض تساوی ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت با مقدار صفر رد می‌شود و نیازی به خارج کردن آن‌ها از معادله رگرسیون نیست.

- غافل بودن این طرح‌ها از مسئله گردشگری به دلیل فن سالارانه بودن طرح‌های توسعه شهری از منظر متخصصین نظام برنامه‌ریزی شهری

درکی که از توسعه شهری در اذهان وجود دارد، عموماً بر توسعه‌ی کالبدی و فضایی آن، تأکید داشته و توسعه‌ی شهری را با افزایش جمعیت شهر و تعداد ساختمان‌ها و خیابان‌های آن یکسان می‌شمارد. این در حالی است که مقدمه بسیار مهم و با اهمیت تعلق مکانی و بالندگی و با توسعه‌ی فرهنگی و اجتماعی، در روند توسعه‌ی شتابان شهرها، در مطالعات شهری جایگاهی پیدا نکرده است (رهنمایی، ۱۳۹۰: ۸۴).

- توجه به ضرورت استفاده از ظرفیت‌های گردشگری در طرح‌های شهری

صرافی و همکاران در مطالعه‌ای با عنوان «جایگاه برنامه‌ریزی در فرایند برنامه‌ریزی شهری ایران» کوشیده‌اند با نگاهی انتقادی، فرایند برنامه‌ریزی و جایگاه برنامه ریزان علم‌گرا و فن-گرای کنونی کشور را بررسی و ضرورت تغییر روش برنامه‌ریزی، به روش‌های اجتماع‌محور و سیاست‌محور را یادآوری کنند و برنامه ریزان را به بازتعریف جایگاه خود در برنامه‌ریزی دعوت نماید (صرافی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۹).

- توجه به رویکردهای آمایشی در توسعه منطقه‌ای و غفلت از سهم گردشگری

نظری در مطالعه‌ای برگرفته از رساله دکتری با موضوع «آسیب‌شناسی مبانی نظری برنامه‌ریزی و نظام برنامه‌ریزی طرح‌های شهری و روستایی با رویکرد آمایش گردشگری (استان‌های ایلام، کرمانشاه و لرستان)» به شناسایی مشکلات موجود در مبانی نظری برنامه‌ریزی و نظام برنامه‌ریزی طرح‌های شهری و روستایی در بخش‌های مختلف به‌ویژه در بخش گردشگری پرداخته است. حاکم بودن تفکر سرمایه‌داری، غالب بودن برنامه‌ریزی اکتشافی بر فرایند برنامه‌ریزی و همچنین اتمام عمر طرح‌های که به روش پوزیتویستی تهیه می‌شوند و آنچه در این تحقیق به‌عنوان علل ناکامی این طرح‌ها به دست آمد نشان می‌دهد این طرح‌ها در این محدوده پژوهش دارای مشکلات شکلی و محتوایی فراوان بوده و قادر به ایجاد سکونتگاه شهری و روستایی ایده‌آل و زیبا نخواهد بود.

- توجه به نقش فلسفی گردشگری

گودرزی و همکاران، در مطالعه‌ای با عنوان «تبیین مفهومی- فلسفی گردشگری شهری و جایگاه آن در برنامه‌ریزی شهری» با توجه به شهرها دربردارنده گستره وسیعی از

توانمندی‌های گردشگری طبیعی و انسانی، نظیر جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی، موزه‌ها، مراکز خرید، پارک‌ها و فضای سبز شهری و... با بازتعریف موضوع گردشگری شهری، ضرورت‌های این حوزه را در چهارچوب برنامه‌ریزی شهری مورد مطالعه قرار دهد. نتایج این مطالعه نشان داد که گردشگری شهری علاوه بر تبدیل شدن به یکی از منابع اقتصادی، خود سبب‌ساز پویایی شهر و شهرنشینی، ساماندهی آثار تاریخی شهر، امنیت شهری، حمل‌ونقل شهری، میراث فرهنگی و ... در مراکز شهری می‌شود. چنان‌که مشخص است کارایی این موضوع تنها در چهارچوب الگوی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری قابل اجرا و پیگیری است و ضروری است الگوی برنامه‌ریزی در این حوزه موردبازنگری قرار گیرد.

- ضرورت تلفیق مطالعات برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای با برنامه‌ریزی گردشگری

آلن لئو^۱ در تحقیقی با عنوان «برنامه‌ریزی گردشگری و نظریه سنتی برنامه‌ریزی شهری (۲۰۰۷)» پرداخته شده است. در این مطالعه آلن لئو به برجسته بودن برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در نظر عمومی جهان و برنامه‌ریزی گردشگری در سطح حداقل تدریس آموزش عالی در سراسر جهان عنوان می‌کند. ایشان اعتقاد دارد که برنامه‌ریزان گردشگری می‌توانند با آشنایی بیشتر با مفاهیم بنیادین برنامه‌ریزی برای ارتقای گردشگری بهره‌مند شوند؛ و به تقویت تئوری‌های اساسی برنامه‌ریزی توریسم بینجامد و یا با شفافیت بیشتری این رشته و ابزارها و اهداف آن را تعریف کند.

اثرات نگاه فن سالارانه در بستر محیط شهرها

بازارچه مرزی جوانرود در بخش جنوبی شهر جوانرود با تراکم مسکونی و تجاری بالا و ترافیک سنگین برای گردشگران که گاه‌ها هزاران نفر مراجعه کننده دارد. این بار سنگین گردشگر و عدم وجود مکانی برای استراحت، گردشگران را به سوی پارک‌های اطراف شهر هدایت می‌کند. این در حالی است شهر جوانرود می‌تواند پتانسیل داشتن کمپ بزرگ گردشگر با امکانات رفاهی مناسب و سرگرم‌کننده در شمال شهر به دلیل فضای باز و دسترسی به دو پارک هلالیه و ماپریس، صدها گردشگر را برای اسکان و تأثیر اقتصادی

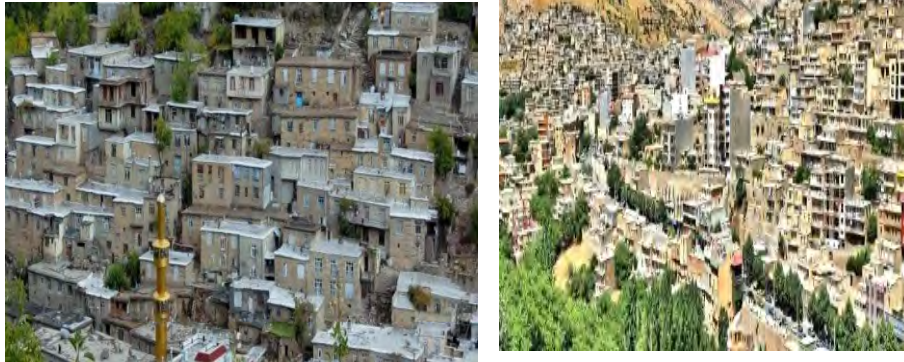
1. Alan A. Lew

بیشتر بر شهر جوانرود داشته باشد. نگاه فن سالارانه حاکم بر طرح توسعه شهر جوانرود و تنها دیده شدن بعد کالبدی و فیزیکی و نادیده گرفتن این مسئله منجر به احداث مسکن مهر جوانرود در شمال شهر که زیر سرمایه‌ی اجتماعی شهر گردشگری می‌توانست بخشی از آن باشد مورد غفلت قرار گرفته است.

شکل (۱) شهر جوانرود و نگاه فن سالارانه به توسعه شهری

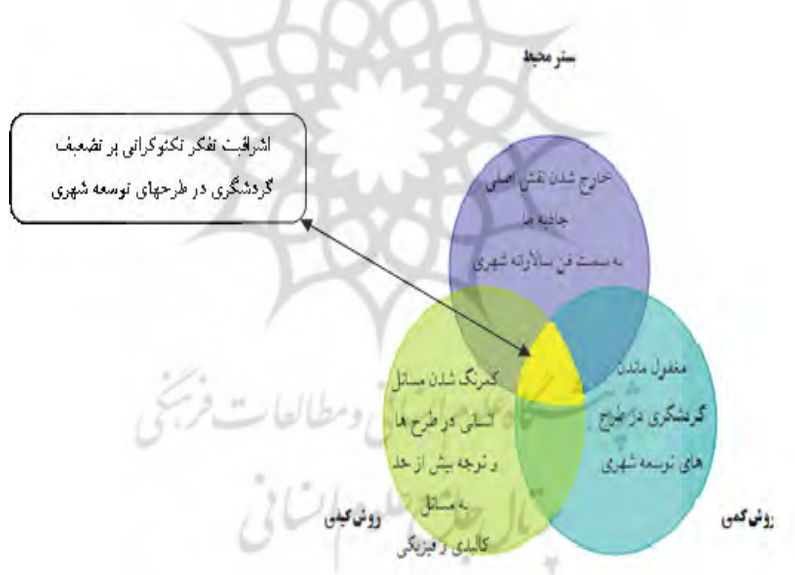
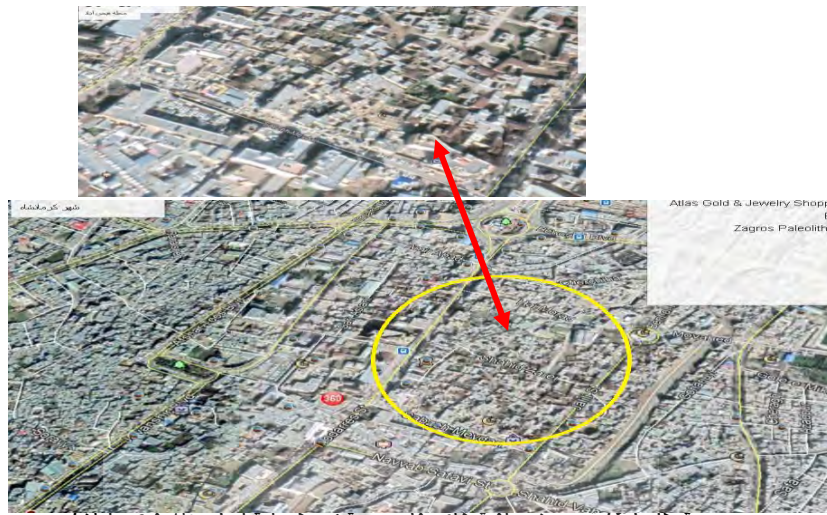
بیش از ۸۰ درصد منطقه پایه دارای شیب بسیار است این امر باعث گردیده که سکونتگاه‌های منطقه نیز بر روی دامنه‌های بسیار شیب‌دار و به‌صورت بافت خطی استقرار یابند. به‌واسطه همین ویژگی توپوگرافی شهر پایه را شهر هزار ماسوله استان کرمانشاه می‌نامند که یکی از پتانسیل‌های گردشگر پذیر به‌واسطه داشتن ویژگی پلکانی بودن آن در استان کرمانشاه است.

شکل (۲) تأثیر نگاه فن سالارانه بر شهر پاوه (سمت راست) و شهر پالکانی پاوه بدون تغییرات (سمت چپ)

با مقایسه دو تصویر رویکرد تکنوکراتیک یا «فن سالارانه» به حیات عمومی و شهری به سوی از بین رفتن ساختار پلکانی شهر پاوه و تبدیل آن به ساخت و سازهای طبقاتی و هضم صورت اصلی شهر می توان مشاهده نمود که در شهر کرمانشاه صدها خانه قدیمی با قدمتی بیش از صد سال موجود است که با تبدیل آن‌ها به خانه بومی‌های شهری می-تواند در رونق گردشگری شهری مؤثر باشد. نگاه فن سالارانه در حال تغییر این بناها در سطح شهر است. زیرا حاملان این رویکرد با بهره‌برداری سوء از مفهوم «تخصص» نه تنها اجازه بهره‌گیری از دامنه‌ای متنوع از «متخصصان» و «مردم» را نمی‌دهند - زیرا تخصص را تنها «تخصص فنی» می‌دانند. آنان بر اساس تصویری «ایده‌آل» از شهر، هدف‌هایی توسعه‌ای را مشخص می‌کنند و سپس همگان را به تلاش در راستای تحقق آن اهداف فرامی‌خوانند. حال آنکه می‌دانیم بدون توجه کافی به «میانجی»های اجتماعی و انسانی توسعه، آنچه بر جا می‌ماند خیل عظیم «تخریب»هایی است که شاید به «ساخت و ساز»هایی نیز منجر شود، اما «توسعه» ای اجتماع محور (با ویژگی‌هایی همچون شمول‌گرایی، رعایت حقوق بشر و عدالت) را در پی نمی‌آورد. با چنین مقدماتی است که فن سالاری در منتهی علیه منطقی خود به ابزاری در دست سرمایه شهری تبدیل می‌شود و کاری نمی‌کند جز فراهم آوردن شرایط به جریان افتادن سرمایه در شهر و آغاز جریانی از «تخریب»های مکرر ساحت‌های حیات جمعی که از میان رفتن هر یک از آن‌ها مترادف با ایراد زیانی جدی به نهادهای شهری نیز هست.

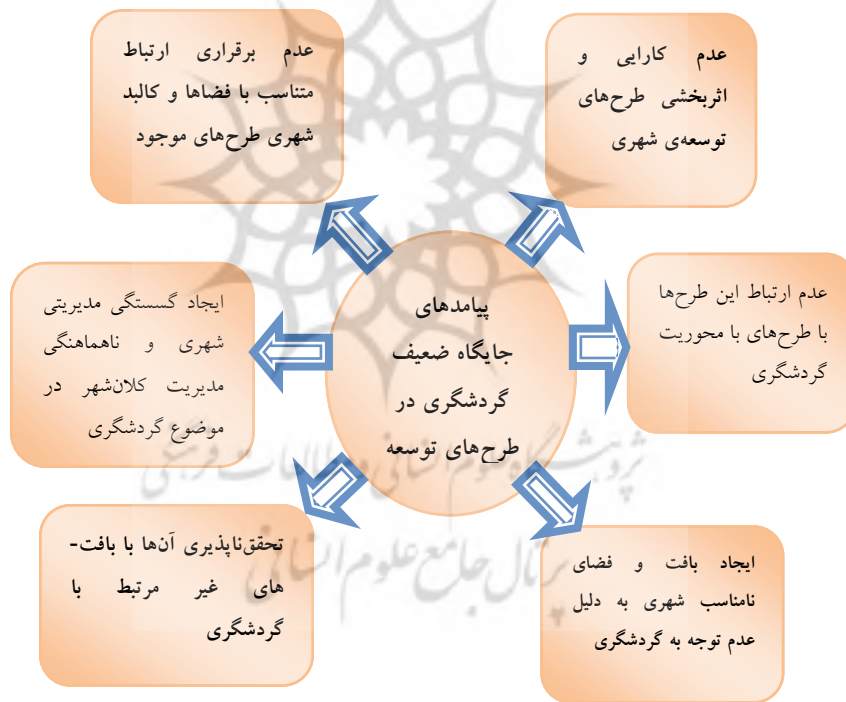

شکل (۴) تأثیر هم بافته تفکر فن سالارانه بر گردشگری در طرح های توسعه شهری

نتیجه‌گیری و بحث:

نتایج ابعاد سه‌گانه نشان داد که نگاه فن‌سالارانه و تکنوکرات در طرح‌های شهری، گردشگری را به حاشیه رانده و پتانسیل‌های گردشگری شهری را کمرنگ نموده و منجر به از دست رفتن هویت‌های اصلی جاذبه‌های گردشگری شده است. این طرح‌ها از لحاظ نظری و محتوایی نظیر عدم توجه به ماهیت چندبعدی شهر و متغیرهای پیش‌بینی‌ناپذیر آن، تقلیل برنامه‌ریزی جامع شهری به برنامه‌ریزی کالبدی، عدم توجه کافی به ضرورت هدف‌گذاری، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، عدم توجه کافی به لزوم تلفیقی اهداف کالبدی با اهداف محیطی و اقتصادی-اجتماعی منجر به تخریب کارکردهای اصلی شهر شده و تنها نگاه فنی را مدنظر داشته است.

شکل (۵) پیامدهای ضعف گردشگری در طرح‌های توسعه شهری

نتایج نهایی نشان داد که بافت ارزشمند شهری به دلیل نقش پررنگ تکنوکرات‌ها از منظر گردشگری کم‌رنگ شده و دیگر جذابیت اولیه را برای گردشگر ندارد. همچنین نتایج بیانگر

این بود که در برخی از شهرها عدم توجه به بخش گردشگری برای احداث فضاهای گردشگر پسند و جایگزین نمودن آن با فضای مسکونی مانند مسکن مهر و ... بر جذابیت این شهرها در جذب گردشگر کاسته شده است.

پیشنهادها

ایجاد ارتباط ارگانیک بین بخش جنوبی و شمالی بازار کرمانشاه با زدن یک پل مبتنی بر ساختار ارگانیک بازار نه امروزی
احیای خانه‌های قدیمی محله فیض آباد و تبدیل آن‌ها به اقامتگاه‌های بومگردی و هتل‌های با بافت سنتی

بازخوانی شکارگاه طاق‌بستان و برجسته کردن اولین انیمیشن بشر در جذب گردشگر
احیای محوطه شکارگاه گراز و شکارگاه آهو و ایجاد پیاده راه گردشگری بین تاق بستان و شکارگاه

اتصال گذشته، حال و آینده شهر به یکدیگر (تداوم تاریخی)
جلوگیری از ساخت‌وسازهای اطراف نقاط تاریخی شهر از جمله مجموعه تاریخی آناهیتا
تدوین ضوابط و دستورالعمل‌های جلوگیری از ساخت‌وسازهای امروزی و حفظ بافت پلکانی شهر پاوه

تدوین سازوکار حفاظت، مرمت و ایجاد بهره‌برداری مناسب محوطه‌سازی و تعیین حریم و ایجاد امکانات در جلوگیری از فرسودگی جاذبه‌های تاریخی یادمانی تپه سه‌گانه، گور دخمه، سنگ مذبح و دیگر آثار شهر روانسر برای بازدید گردشگران.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

نویسندگان این پژوهش بر خود لازم می‌دانند که از زحمات و همکاری صمیمانه کلیه افراد شرکت‌کننده در جریان مطالعه تشکر و قدردانی نمایند.

ORCID

Mohammadsaleh Ahmadi		https://orcid.org/0000-0002-6559-0078
Mohammadtaghi Rahnamaii		http://orcid.org/0000-0002-7105-1644
Esmacil Ali Akbari		http://orcid.org/0000-0003-0191-2717

منابع

- آفابخشی، علی (۱۳۷۹). *فرهنگ علوم انسانی*، چاپ سوم، تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
- بحرینی، سید حسین (۱۳۸۷). *تجدد، فراتجد و پس از آن در شهرسازی*، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- پاپلی یزدی، محمدحسین؛ رجبی سناجردی، حسین (۱۳۹۱)، *نظریه‌های شهر و پیرامون*، تهران، انتشارات سمت.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۹۰)، *سیر اندیشه‌ها در شهرسازی (۳) از فضا تا مکان*، تهران، انتشارات آرمان شهر.
- پور احمد، احمد؛ دربان آستانه؛ علیرضا؛ پورقربان؛ شیوا (۱۳۹۵). *نقش راهبرد توسعه شهری (CDS) در مدیریت توسعه گردشگری، مطالعه موردی: جزیره هرمز، فصلنامه مطالعات شهری*، ۱۹.
- پوراحمد، احمد؛ حاتمی نژاد، ه (۲۰۰۶). *آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه شهری در کشور، مجله فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، شماره ۵۸، ص ۱۸۰-۱۶۷.
- تبریزی، جلال؛ شکویی، حسین (۱۳۸۹). *تأثیر نوسازی شهری فن گرا بر ایجاد حس لامکانی: مطالعه موردی پروژه نواب، نشریه مدرس علوم انسانی*، تابستان ۱۳۸۹، ۷ (۲)، پیاپی ۱۴۱-۱۶۲، (۲۹).
- تقوایی، مسعود؛ صفراآبادی، عظم (۱۳۹۰). *مدیریت گردشگری شهری با تأکید بر برنامه‌ریزی فضاهای شهری جاذب گردشگر (مطالعه موردی شهر کرمانشاه)*، *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۳(۹)، ۲۰۸-۱۸۳.

توکلی، عبدالله و شعبانی راد، رضا (۱۳۹۵). بررسی تجارب تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری در ایران و جهان، کنفرانس سالانه علمی - تخصصی عمران، معماری، شهرسازی و علوم جغرافیا در ایران باستان و معاصر، تهران.

جمالی، فیروز؛ ملکی، سعید (۱۳۸۸)، جستاری بر مکاتب مدرنیسم و پست‌مدرنیسم در معماری و شهرسازی، فصلنامه مسکن و انقلاب، شماره ۱۰۹.

حیدری چپانه، رحیم؛ روستایی، شهریور؛ اشرفی مقصدلو، قهرمان (۱۳۹۴). ارزیابی آثار برنامه‌ریزی شهری تکنوکرات‌گرا در سکونتگاه‌های غیررسمی مطالعه موردی: محله ایده لو، کلان‌شهر تبریز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تبریز - دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی.

خاک‌سپاری، علی؛ ابراهیم نیا سماکوش، سعید؛ دامادی، محمد؛ معزز، وحید (۱۳۹۲). مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۲(۷)، ۱۴۷-۱۲۶.

خاوریان گرمسیر امیررضا، ام. استاورس ژاکلین، علیان مهدی (۱۳۹۲). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهری با استفاده از مدل استراتژیک SOAR (نمونه موردی شهر نفت). برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۱۷(۳)، ۱۴۳-۱۲۷.

دیناری، احمد (۱۳۸۴). گردشگری شهری در ایران و جهان، مشهد: انتشارات دانشگاه مشهد. زنگی آبادی، علی؛ عبداللهی، مهدی؛ سالک قهفرخی، رقیه و قاسم‌زاده، بهنام (۱۳۹۳). ارزیابی عوامل اثرگذار بر عدم تحقق‌پذیری طرح‌های جامع شهری در ایران و چالش‌های مربوط به آن (مطالعه موردی: محور تاریخی - فرهنگی منطقه ۶ شهر تبریز). پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۵(۱۸)، ۵۸-۴۱.

سیاف زاده، علیرضا و بدری فر، منصور (۱۳۸۷). ضرورت اصلاح نظام مدیریت توسعه شهری در کلان‌شهر تهران. جغرافیایی سرزمین، ۵(۲)، ۵۳-۳۵.

سیف‌الدینی، فرانک؛ شعبانی فرد، محمد؛ حسینی، علی و رشیدی، مصطفی (۱۳۸۹). سنجش کیفیت و ظرفیت گردشگری شهری بر اساس الگوی رفتاری گردشگران و جامعه میزبان، نمونه موردی: شهر اصفهان. پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۴۲(۷۱)، ۸۷-۶۷.

ضیایی، محمود و شجاعی، مسلم (۱۳۸۹). سطح‌بندی مقصدهای گردشگری: واکاوی مفهومی نو در برنامه‌ریزی فضایی گردشگری، مطالعات گردشگری، شماره ۱۳.

عزت پناه، بختیار؛ سبحانی، نوبخت؛ رشیدی، ابراهیم و حصار، اصغر (۱۳۹۴). بررسی نحوه توزیع عوامل کاربری اراضی شهری در طرح‌های توسعه شهری از منظر عدالت اجتماعی، مطالعه موردی: شهر شاهین‌دژ. دو فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۱۲(۶)، ۴۹-۶۴.

علی اکبری، اسماعیل؛ رهنمایی، محمدتقی و ابراهیمی بوزانی، مهدی (۱۳۹۲). بررسی روش‌شناسی طرح‌های توسعه شهری در ایران، جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، ۱۱(۳۷).

علیزاده، کامران؛ احمدتوزه، واحد و عزیزیان، صلاح (۱۳۹۴)، تحلیلی بر وضعیت توسعه گردشگری و موانع عمده جذب گردشگر در شهرها (مطالعه موردی: مهاباد)، گردشگری شهری، ۲(۳)، ۲۵۲-۲۳۳.

قربانی، حمید؛ احمدی، سجاد؛ معرفتیا، سارا (۱۳۹۲)، نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهر بوشهر. ماهنامه پیام سبز، ۱۱۲، ۳۷-۳۳.

قنبری، ابوالفضل؛ درخشان، الهام؛ صالحی، سیدموسی و احمدی نصرآبادسلفی، الله داد (۱۳۹۶). بررسی اثرات گردشگری شهری بر کیفیت زندگی شهروندان مطالعه موردی: شهر یاسوج. گردشگری و توسعه، ۶(۱)، ۴۴-۲۳.

مثنوی، محمدرضا (۱۳۸۸). توسعه پایدار و پارادایم‌های جدید توسعه شهری: شهر فشرده و شهر گسترده. مجله محیط‌شناسی، ۳۱، ۱۰۴-۸۹.

ملکی، سعید و سجادیان، مهیار (۱۳۹۶). گذری و نظری بر مناسبات معماری و شهرسازی با ایدئولوژی سرمایه‌داری و پارادایم‌های مدرنیسم و پست‌مدرنیسم. جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، ۹(۳۳)، ۱۱۹-۶۹.

مدنی بروجنی، سید احمد و نصر، محمدرضا (۱۳۸۸). سه سوسازی: راهبردی برای نوآوری در پژوهش‌های آموزشی، نوآوری‌های آموزشی، ۸(۳۰)، ۷۳-۵۳.

موحد، سپیده و طیبیان، منوچهر (۱۳۹۴). تحلیل نگرش‌ها و بهره‌گیری از دانش بوم‌شناسی شهری در برنامه‌ریزی، با نگاهی بر نمونه‌های موردی از برنامه‌های ملی تا محلی. علوم و تکنولوژی محیط‌زیست، ۲۰(۲).

Ary, D., Jacobs, L., & Razavieh, A. (1996). *Introduction to Research in Education (Fifth edition)*. Florida: Rinehart & Winston.

- Cooper, C., J. Fletcher, D., Gilbert, Wanhill, S., & Shepherd, R. (1998), *Tourism: Principles and Practice, 2nd Ed.* New York: Longm.
- Hirts, S.A. (2009), premodern, modern, postmodern: placing, new urbanism into a historical perspective. *Journal of Planning History*, 8(3), 248-273.
- Law, Christopher (1996). *Urban tourism attraction visitors to large cities.* mansell, London, publishing limited.
- Mara Ursache (2015). Tourism – significant driver shaping a destinations heritage, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 130–137.
- McFarlane, C., (2011). Assemblage and critical urbanism. *City*, 15(2), 204–224.
- Timothy, D. J. and Wall, G. (1995). Tourist Accommodation in an Asian historic city. *The Journal of Tourism Studies*, 6(2), 23-24.
- Van Truonga, Nguyen, Shimizu, Tetsuo, 2017, The effect of transportation on tourism promotion: Literature review on application of the Computable General Equilibrium (CGE) Model, *Transportation Research Procedia*, 25, 3096–3115
<https://www.mashreghnews.ir>

In Persian

- Aghabakhshi, Ali (2000) *Culture of Humanities*, Third Edition, Tehran: Iran Scientific Information and Documentation Center
- Bahraini, S, H (2008). *Modernity, postmodernism and then in urban planning*, University of Tehran Press, Tehran.
- Papli Yazdi, Mohammad Hossein, R, Sanajardi, H, (2012), *Theories of the city and its surroundings*, Tehran, Samat Publications.
- . Pakzad, Jahanshah (2011), *The course of ideas in urban planning (3) from space to place*, Tehran, Armanshahr Publications
- Poor Ahmad, A; darban Astane; A; Pourqhorban; S, (2016), The Role of Urban Development Strategy (CDS) in Tourism Development Management, Case Study: Hormoz Island, *Quarterly Journal of Urban Studies*, No. 19
- Poorahmad, A; Hatami, H, (2006), Pathology of Urban Development Programs in the Country, *Journal of Geographical Research Quarterly*, No. 58, pp. 180-167
- Tabrizi, J, Shokouei, H, (2010), The Impact of Technological Urban Renovation on Creating a Sense of Lamkani: A Case Study of the Nawab Project, *Journal of the Teacher of Humanities*, Summer 2010, Volume 7, Number 2 (29); From page 141 to page 162
- Taqvae, M, Safarabadi, A, (2011), *Urban Tourism Management with Emphasis on Planning Tourist Attractive Urban Spaces (Case Study of*

- Kermanshah), Welfare Planning and Social Development, Volume 3, Number 9, pp. 183-208
- Tavakoli, A, and Shabani Rad, R, (2016), A Study of Experiences in Preparing and Implementing Urban Development Plans in Iran and the World, Annual Scientific-Specialized Conference on Civil Engineering, Architecture, Urban Planning and Geography in Ancient and Contemporary Iran, Tehran ,, [https : //civilica.com/doc/521105](https://civilica.com/doc/521105)
- Jamali, F, Maleki, S, (2009), A Study on the Schools of Modernism and Postmodernism in Architecture and Urban Planning, Housing and Revolution Quarterly, No. 109
- Heydari Chianeh, R, Rural, Shahrivar; Ashrafi Maghsoudloo, Ghahraman (2015), Evaluating the effects of technocratic oriented urban planning in informal settlements Case study: Idelo neighborhood, Tabriz metropolis. Master Thesis. University of Tabriz - Faculty of Geography and Planning
- Khakspari, A; Ebrahimnia S, S, Damadi, M, Moezz, V, (2013), *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol. 2, No. 7, pp. 126-147.
- Khavarian garmsiri, A, M. Stauris Jacqueline, Alian M, (2013) Strategic planning of urban tourism development using SOAR strategic model (case study of Taft city). *Planning and arranging space*; 17 (3): 127-143.
- Dinari, A, (2005), *Urban Tourism in Iran and the World*, Mashhad: Mashhad University Press
- Zangiabadi, A, Abdollahi, M, Salek Gh, Roghayeh, GH. (2014).Assessing the factors affecting the unfeasibility of comprehensive urban plans in Iran and related challenges (Case study: Historical-cultural axis of Region 6 of Tabriz). *Journal of Urban Research and Planning*, 5 (18), 41-58
- Sayyafzadeh, A, Badri Far, M. (2008),The need to reform the urban development management system in the metropolis of Tehran. *Geography of the Land*, 5 (No. 2 (consecutive 18)), 35-53
- Saif al-Dini, F, Shabanifard, M, Hosseini, A, Rashidi, M,. (2010). Assessing the quality and capacity of urban tourism based on the behavioral pattern of tourists and the host community, case study: Isfahan. *Human Geography Research*, 42 (71, Spring 2010) (71), 67-87
- Ziaei, M, Shojaei, M, (2010), Tourism Destination Leveling: A New Conceptual Analysis in Tourism Spatial Planning, *Quarterly Journal of Tourism Studies*, No. 13
- Ezzatpanah, B, Sobhani, N, Rashidi, I, Hesari, A,. (2015)Investigating the distribution of urban land use factors in urban development projects from the perspective of social justice, a case study: Shahindaj city. *Journal of Urban Ecology Research*, 6 (12), 49-64

- Ali Akbari, E., Rahnamaei, M, T., Ebrahimi Bozani, M,(2013), A Methodology Study of Urban Development Plans in Iran, Geography (Iranian Journal of the Geographical Association), New Volume, Eleventh Year, No. 37, Summer of 2013
- Alizadeh, K, Ahmad Touzeh, V, Azizian, S (2015), An Analysis of the Development of Tourism and Major Barriers to Tourist Attraction in Cities (Case Study: Mahabad), Urban Tourism, Volume 2, Number 3, Fall 2015, pp. 252-233
- Ghorbani, H, Ahmadi, S, Mareftnia, S, (2013), The role of urban management in the sustainable development of tourism in Bushehr; Payame Sabz Monthly, Vol. 112, pp. 33-37
- Ghanbari, A, Derkshsh, E, Salehi, S,M, Ahmadi Nasrabad Sufli, A, D. (2017).Investigating the effects of urban tourism on the quality of life of citizens Case study: Yasuj city. Tourism and Development, 6 (1), 23-44
- Masnavi, M, R, (2009), "Sustainable Development and New Paradigms of Urban Development: Intensive City and Extensive City", *Journal of Environmental Studies*, No. 31. Pages: 104-89
- Maleki, S, Sajjadian, M. (2017). A brief overview of the relationship between architecture and urban planning and capitalist ideology and the paradigms of modernism and postmodernism. *Zagros Vision Geography and Urban Planning Quarterly*, 9 (33), 69
- Madani Borujeni, S A, Nasr, A,R. (2009), Three Burning: A Strategy for Innovation in Educational Research, *Educational Innovation: Volume 8, Number 30*; From page 53 to page 73
- Movahed, S, Tabibian, M, (2015) *Analysis of Attitudes and Utilization of Urban Ecology Knowledge in Planning, Looking at Case Examples from National to Local Programs*, *Environmental Science and Technology*, Volume 20, Number 2, Summer 97